

Kůrovcové kataklyzma na Šumavě bude dílem přírody, nebo lidí?

Radomír Mrkva, V Brně, 8. dubna 2016, www.neviditelnypes.cz

Nejen Českem, ale střední Evropou se s jarem šíří výstražné zprávy, že hlavně smrkovým lesům hrozí nebývalé kůrovcové ohrožení. Zatímco lesníci usilovně chystají v hospodářských lesích obranná opatření, v Národním parku Šumava, v minulosti již jednou velmi silně rozvráceném kůrovci a poznamenaném vášnivými diskusemi a nejasnostmi v přístupu ke kůrovcovému přemnožení, je klid.

Zatímco v Polsku, v největším evropském, Bělověžském národním parku zvolili strategii tlumení kůrovce, s cílem zachovat biotop nížinných lesů se smrkem v “dubojehličnatém stupni”, u nás žádné prohlášení ke kůrovci nepadlo. Pan ředitel Hubený pouze v jakémsi dřívějším vyjádření veřejnost uklidňoval, že “smrčiny se dokáží obnovit samy” a že naopak “po kalamitě zůstalo poměrně velké množství smrků s tloušťkou kmene sedm až třicet centimetrů ... a pět smrků na hektar ještě silnějších. Tyto stromy jsou kostrou budoucího lesa a jsou i zárukou jeho bohaté věkové struktury.” To prohlásil, ale ptáme se: Zůstanou naživu po letošní kalamitě a po dalších, co přijdou, než se snad na Šumavě po 500 či 1000 letech obnoví přirozenější skladba lesů?

A vůbec, jak lidé zodpovědní za naplnění cílů parku a zejména na Správě NPŠ domýšlejí následky nyní prosazované „bezzásahovosti“? Chtějí ignorovat předchozí evoluci, sami se povýšit na „PŘÍRODU“, nastolit novou éru na troskách starého řádu a ... To něco připomíná a my starší, co jsme podobné revoluce žili, víme, jak takové šílené sny dopadnou.

K přemnožení kůrovce letos v NPŠ nepochybně dojde a je jisté, že za nastoleného režimu „bezzásahovosti“ patrně svým rozsahem vstoupí do historie. Silný vítr ze začátku dubna vyvrátil 40 tisíc kubiků dřeva. Šlo o největší kalamitu od orkánu Kyrill, uvedl mluvčí šumavského národního parku Jan Dvořák a zároveň potvrdil, že téměř polovina tohoto množství leží v tzv. bezzásahových oblastech, kde jsou mimo to i drobnější polomy, avšak potenciální zárodky dalších kůrovcových ohnisek.

Můžeme se ptát: Neztratí tady ochrana přírody poslední zbytky nejen zachovalých lesů v dřívějších národních přírodních rezervacích s mnohageneračním lesem, ale vůbec nevymizí starý les, byť nepůvodní, ale např. take biotop vhodný pro život zvláště chráněných ptáků, pro něž byla Ptačí oblast Šumava vyhlášena? Jde o tetřeva hlušce, závislého na porostech bobulovin, které po uhynutí lesa kůrovcem začnou na slunci strádat a až zde jednou vzniknou zapojené mlaziny, zcela uhynou. Jde také o další ptáky, hnízdící v dutinách vzrostlých stromů - šplhavce, jako je datel černý, datlík tříprstý, nebo sovy, kulíšek nejmenší a sýc rousný, kteří po uhnití a popadání mrtvých stromů nenaleznou hnízdní příležitost.

Jak zajišťuje pan ředitel Hubený ochranu Ptačí oblasti a ochranu zdejšího biotopu, když i laikovi je jasné, že když tetřev a tetřeví kuřátka nenajdou na bylinném patru hmyzí larvy a dospělí ptáci bobule, nepřežijí a ptáci, když nemají dutiny ve stromech, nemohou hnízdit. Rovněž někteří odborníci, jako např. prof. Bejček etc. v Expertním posouzení dopadů orkánu Kyril (a následného bezzásahového managementu) na Evropsky významnou lokalitu a Ptačí oblast Šumava nepostřehli žádný problém.

Podobně prof. Kindlmann ve Znaleckém posudku k posouzení vlivu zpracování kůrovce na biotop (?) tetřeva hlušce zdůraznil pouze rušení ptáků, ale oba zkušení přírodovědci ve svém zaujetí pro “bezzásahovost” vůbec nezaznamenali, že hynutí lesa zcela zásadně a na dlouhá léta změní prostředí, v němž mohou žít, nacházet potravu a rozmnožovat se. Přitom jistě ve výuce zdůrazňují, že ochrana živočichů spočívá v prvé řadě v ochraně jejich biotopu.

Ideologie “bezzásahovosti” je pro mnoho přírodovědně vzdělaných lidí a samozřejmě nejruznější aktivisty a členy Strany zelených tak přitažlivá, že jsou schopni ignorovat zcela základní poznatky a banální pravdy. Zatímco se nyní většina lidí strachuje a obává kůrovcového přemnožení, oni budou nyní kůrovci tleskat a těšit se, že “přírodní faktor” konečně začne konat.

Zaslepenost ideologií je tak velká, že nevysvětlíte, že evolucí vyvinutá strategie chování kůrovců vznikla v jejich přirozeném prostředí původních smrkových lesů, kde mají zásadní úlohu při jejich generační obměně a adaptaci celé cenózy. V případě lýkožrouta smrkového jde o smrková společenstva v přirozeném areálu výskytu smrku ztepilého, u nás se to týká smrčín, které se během postglaciálu zachovaly na horách do doby antropického ovlivnění krajiny.

“Přirozené smrčiny na Šumavě”, o kterých tak rád hovoří nejen ředitel Hubený, ale i řada povolanějších odborníků, jsou ale na hony vzdáleny přirozenému stavu, který se u nás v čisté podobě snad ani nedochoval. Jak asi smrčiny vypadaly, muselo být teprve pomocí různých vědeckých metod rekonstruováno, takže je o tom v lesnické literatuře celkem kvalifikovaná představa. V šumavských smrkových lesích, vysázených lidmi v předminulém století a pěstovných původně na co největší výnos, nelze přirozené chování kůrovce očekávat, jeho strategie chování je zde stejně “umělá”, jako jsou umělé tyto smrkové lesy – kůrovec je zde prostě škůdce.

Kde se ideologie “bezzásahovosti” v souvislosti s ochranou přírody v Evropě vzala, by bylo na samostatnou studii. Lze ale spekulovat, že jde o reakci na skutečnost, že v Evropě vlastně nikde nezůstalo větší území s přírodou, která není poznamenána lidskou činností, jako je tomu v jiných světadílech a zejména v Severní Americe s dlouhou tradicí ochrany přírody.

Nemáme-li takové panenské území, tak si je vyrobíme na Šumavě, patrně rozhodli nejvyšší strategové někde v Bruselu, v Praze či jinde a takové je asi “vědecké” zdůvodnění této nikde nedefinované ideologie. Záhy se vyrojili “vykladači či tleskači”, kteří začali u vytržení bájit o divokosti přírody a divočině, o všemocných přirozených procesech, které vše uvedou do přirozeného stavu, aniž by pomysleli na časové dimenze dané tím, že jedna generace lesa trvá minimálně 150 let. Trochu to ale přibližuje myšlení lidí, kteří vyhazují do lesa staré televizory, kastroly a sklenice patrně s představou, že les se s tím také nějak vypořádá - za 100 nebo za 1000 let?

Kouzlu bezzásahovosti propadli dokonce i renomovaní vědci a - snad aby “drželi stavovskou basu” - obhajují tento nijak definovaný a neopodstatněný přístup zcela rigorózně a bez výjimek, jak jsme to viděli v případě ochrany živočichů. Ohánějí se moderností a vědeckostí, nevdají jim důsledky velkoplošného hynutí lesa na Šumavě, dekompozice humusu a likvidace půdní bioty, což např. kritizují v souvislosti s použitím pasek při hospodaření v lese. Nevadí, že velkoplošné obnažení půdy negativně ovlivní retenci a vodní bilanci v celé krajině, což je v současné době úzkostlivého hospodaření s vodou velký problém, nevdají, že budou ohroženy další funkce, které les má.

S “bezzásahovým” režimem by bylo možno souhlasit a byl by opodstatněný pouze tehdy, až se na Šumavě podaří obnovit přirozený stav lesů, stav před lidským ovlivněním, který by musel být na základě vědeckých poznatků nejprve rekonstruován. Pak by bylo opodstatněné nechat bez jakékoliv intervence běžet přirozené procesy, hlavně proces generační obměny.

Protože ale jde o proces trvající desítky let, alespoň nastartujeme trajektorie přirozeného vývoje tím, že budeme upravovat dřevinnou skladbu a cíleně postupně měnit prostorovou strukturu lesa. To dává smysl a naplňuje také cíle ochrany přírody. Chceme-li chránit přirozené geobiocenózy, pak je musíme v první řadě obnovit a teprve pak je nechat “bezzásahově” vyvíjet, na tom bychom se shodli. Ale ani tak nelze brát tento režim jako dogma. Zcela jistě totiž bude třeba např. neustále dodatečně regulovat spárkatou zvěř, když automatická predace vlkem zůstává pouze ekologickým snem. Obnova lesa by totiž trpěla okusem a např. jedlí bychom sem nevrátili.

Nelze očekávat, že rekonstrukci smrčín o rozloze asi 13 % výměry lesa NPŠ provedou „biologickou cestou“ kůrovci. Lesnický odpor proti této utopii je zde proto, že kůrovci usmrtí smrkový les náhle a velkoplošně, a to i tam, kde se kdysi rozkládaly lesy smíšené nebo bukové, které bude třeba z velké části zcela obnovit. K tomu je nutně zapotřebí zachovat lesní prostředí, alespoň segmenty stávajícího, byť smrkového lesa.

Vracíme se stále k tomu, že kůrovec je sice „přirozený faktor“, pouze ale v těch lesních společenstvech, jejichž je přirozenou součástí. Bez něj by tato společenstva nemohla setrvávat.

existovat. To je snad „ekologické myšlení“, pane profesore Kindlmanne. O tom, jak naše původní, přirozené smrčiny vypadaly, jaká byla jejich věková a prostorová struktura, jaké zde byly druhy dalších dřevin a jak se zde při jejich generační obměně a adaptaci na měnící se podmínky kůrovci uplatňovali, navíc patrně odlišně v jednotlivých našich pohořích, bychom mohli diskutovat a dopátrat se poznání. Ale nepředhazujte stále a priori lesníkům, jací jsou „dřevožrouti“ a jak jejich developerké záměry les ničí, takže vy ho musíte chránit.

Lesníci jsou totiž v první řadě biologové, musí les vypěstovat, zakládat s využitím biologického potenciálu stanoviště a pěstovat pokud možno přírodě blízkým způsobem. Teprve pak lze těžit dřevo. Ale i při tom se myslí na trvalost produkce, kontinuální zachování lesního prostředí, protože takovým způsobem se u nás přirozeně vyvíjela většina lesních společenstev. Vědomosti lesníků možná nejsou tak hluboké jako u přírodovědců, jsou ale komplexní a nelze jim upřít celostní vidění lesa ve všech souvislostech.

To, jak je ale představa o bezzásahovosti v NPS presentována a dokonce již realizována, je i přes renomovaná jména, která tento management zajišťují, opravdu nedomyšlené až diletantské, poplatné heslovitě uchopené ideologii a prosazované pomocí zneužitého termínu DIVOČINA, divoká příroda. Nezasahovat a ponechat další vývoj na PŘÍRODĚ (protože ona je moudrá) je možná přitažlivé pro mladé a nadšené aktivisty, ale nezaštiťujme tento přístup vědou, když jde spíše o šamanismus. Prohlásit, že evolucí se není třeba zabývat, zatratit dlouhodobý vývoj lesních společenstev a poznání, kterého jsme v té věci dosáhli, a tvrdit, že je třeba považovat za předmět ochrany přírody to, co sukcesí začíná vznikat, je počin revoluční, ale v tom nejhorším slova smyslu, pane řediteli Hubený i pane prof. Kindlmanne.

Nyní je jisté, že se na Šumavě co nevidět začnou kůrovci rojit, napadat relativně zdravé stromy a budou se množit a množit další, nejméně tři až pět let znovu a znovu. Dávno již překročí hranice bezzásahového území a dokonce i hranice parku i České republiky a postup kalamity se bude muset brzdit, bude se kácet. Vykácejí se tisíce, desetitisíce kubíků dřeva, vyčíslí se škody za znehodnocení dřeva, za předčasné smýcení lesa, ztráty na produkci atd. To, co je pro ideology „pokus“ a naplnění pochybného ideálu „divočiny“, stane se pro Státní správu ochrany přírody, počínaje Správou NPS a konče ministrem Brabcem a jeho náměstkou, zlým snem. Všichni budou chtít finanční kompenzace.

Je to bohužel obvykle tak, že teprve kontrapunkt smrti probudí společnost, zapíše se do historie a donutí lidi přemýšlet, proč ke všemu došlo. V případě Šumavy to bude teprve lavina hynutí lesa a smrt stovek tisíc stromů, které donutí média o tom psát a společnost se začne ptát, proč se to stalo a kdo za to může. Proto jsou napsána tato slova, aby bylo jasné, jaké jsou skutečné příčiny, jak spekulativní a pouze ideologicky podložené byly fanaticky prosazované pohnutky protagonistů „nezasahování“, ať už to byli mnozí akademici nebo jen aktivisté spolku Duha.

Ještě by byl čas podniknout nějaká opatření, ale vlak s „bezzásahovou“ ideologií je rozjetý a fanatické nadšení, které nemá žádnou odpovědnost, nepřesvědčíte. Být ředitelem NPS, náměstkem nebo ministrem životního prostředí, neměl bych lehké spaní.